

навчання. Тому потрібно опираючись на навчальну програму заздалегідь продумати використання методів навчання.

Практичні методи навчання відіграють важливу роль в освітньому процесі, сприяють підвищенню рівня знань учнів та ефективнішому засвоєнню різного роду інформації. Зокрема, на уроках трудового навчання ці методи навчання є дуже необхідними, тому, що мета уроків трудового навчання полягає у вихованні і навчанні учнів різного роду практичних знань, умінь і навичок. Відвідуючи уроки праці в школі учні зможуть самостійно виконувати різноманітні трудові операції. Заохочуючи дітей до роботи, до виконання різноманітних вправ, лабораторних і практичних робіт вчитель трудового навчання разом з освітнім процесом здійснює і профорієнтаційну роботу. Уроки трудового навчання будуть спрямовувати учнів на правильний вибір професії в майбутньому.

Використання практичних методів навчання стане підґрунтям для майбутнього життя учнів. Адже, всі випускники шкіл стануть сімейними людьми, і будуть мати потребу в фінансовому забезпеченні. А, отже, повинні будуть працювати, тобто використовувати і застосовувати практичні форми роботи. І це стосується навіть тих, хто надає перевагу розумовій, а не фізичній роботі.

Практичні методи навчання, а саме вправи, лабораторні і практичні роботи на сьогодні мають широке застосування в школі і є дуже актуальними.

Перелік використаної літератури

1. Аверинцева С. С. 1. Философский энциклопедический словарь / Аверинцева., 1989. 815 с.
2. Максименко В. П. Дидактика: курс лекцій: Навч. посіб / В. П. Максименко. – Хмельницький: ХмЦНП, 2013. 222 с..
3. Бабанский Ю. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. Бабанский., – М.: Просвещение, 1985. 208 с.
4. Каменєва Т.М. Теоретичні основи навчання: Навчально-методичний посібник / Т. М. Каменєва. – К.: МНУЦ, 2018. 282 с
5. Топилко Н. Я. Професійно-прикладна фізична підготовка учнів професійно-технічних навчальних закладів швейного виробничого навчання: метод, посіб / Н. Я. Топилко - Л.: в-во "Центр Європи", 2010. 60 с.

УДК 378.013:6

ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ У ТРУДОВОМУ НАВЧАННІ

Лаврушко Тетяна Володимирівна
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглядається понятійний аспект компетентності школярів в освітній галузі «Технології». Аналізуються шляхи оволодіння учнями в процесі технологічної підготовки життєвими компетенціями за основними змістовими лініями цієї освітньої галузі, умови реалізації допрофільної підготовки школярів основної школи.

Ключові слова: технологічна компетентність, трудове навчання, профільне навчання.

Поняття «компетентність» виступає одним з результуючих компонентів технологічної підготовки школярів. Велика енциклопедія Кирила і Мефодія визначає компетентність як

властивість компетентної особи [1]. Сама ж компетенція в енциклопедії розглядається як обізнаність, досвід у певному колі питань, певній галузі знань, а також здатність добиватися, відповідати та підходити певному колу представлених повноважень.

У дослідженнях В. Введенського, А. Хуторського обговорюються питання диференціації понять «компетентність» і «компетенція». Розділяючи ці поняття автори тлумачать «компетентність» як наперед заданий стандарт освітньої підготовки з володіння певними компетенціями – якостями особистості, необхідними для продуктивної діяльності, що включають ставлення особистості до неї та предмета діяльності [2, 51; 7, 60].

В освітніх стандартах повинні бути визначені не тільки знання і досвід, але й ключові компетенції учнів, обумовлені характером їх майбутньої трудової діяльності. Якщо спеціально обумовлені характером трудової діяльності якості особистості називаються компетенціями, то вимоги до рівня володіння, здатність особистості проявляти ці якості в професійній діяльності визначають як компетентність.

Отже, понятійний аспект компетентності школярів в освітніх галузях передбачає володіння досвідом й здатностями, що дозволяють обґрунтовано розглядати питання в цій галузі й ефективно діяти в ній. Перелік цих здатностей визначається мотиваційною спрямованістю особистості в певній галузі діяльності, розвитком психологічних якостей (воля, відчуття, сприйняття, мислення, пам'ять), психофізіологічними процесами (темперамент, статеві, вікові ознаки). Тому, компетентність можна визначити як складне за структурою утворення, що характеризує рівень сформованості соціальних, професійних, психологічних і психофізіологічних якостей як найсуттєвіших властивостей (компетенцій), що надають особистості певної якісної готовності до трудової діяльності.

У сучасній Україні в умовах стандартизації освітніх галузей необхідно говорити про оволодіння учнями в процесі технологічної підготовки життєвими компетенціями за основними змістовими лініями цих освітніх галузей. Так, наприклад, для освітньої галузі «Технологія» можна говорити про технічні компетенції, технологічні компетенції, профорієнтаційні компетенції, графічні компетенції, інформаційні компетенції, проєктні компетенції [4]. Оволодіння галузевими компетенціями вимагає створення відповідного освітньо-галузевого середовища в умовах підготовки учнів в освітній галузі «Технологія».

Перехід у 2010 році старшої школи на профільне навчання вимагає пропедевтичного здійснення допрофільної підготовки учнів основної школи (7–9 класи). Однією з умов організації допрофільної підготовки є включення до навчальних планів шкіл обов'язкових занять за вибором (елективні курси), професійних проб, а також психолого-педагогічну підтримку самовизначення учнів. Виходячи з профорієнтаційного значення курсів за вибором школи, їх зміст повинен бути короткочасним, а кількість повинна бути достатньою для варіативного ознайомлення учнів з особливостями можливих напрямків майбутнього профільного навчання в старшій школі.

Курси за вибором школи можуть мати предметний, міжпредметний і позапредметний характер. Найбільш економічними в умовах становлення допрофільної підготовки школярів сучасної основної школи можуть бути пропедевтичні по відношенню до профільних предметні курси у варіативній складовій змісту базових загальноосвітніх шкільних предметів. Так, наприклад, із п'яти розділів програми трудового навчання учнів 5-9 класів тільки два перших є інваріантними, а решта є варіативними і можуть базуватися на тих виробничих технологіях, які складатимуть у подальшому основу профільної підготовки старшокласників [5, 5]. Такі курси у вигляді варіативних розділів програми трудового навчання допомагатимуть учневі в обґрунтуванні майбутнього профілю навчання, встановленню його можливостей в умовах навчання на підвищеному рівні профільної школи. Варіативні (елективні) розділи розробляються науково-методичними центрами, методистами, а також самими педагогами. В 90-х роках в Україні вже були створені десятки різних орієнтовних тематичних планів для учнів 8-9 класів, які можуть бути взяті сьогодні за основу при складанні варіативних розділів програми технологічного навчання.

Іншою умовою реалізації допрофільної підготовки школярів основної школи може бути внутрішньо-предметна рівнева диференціація при вивченні інваріантної складової змісту технологічного навчання учнів 7-9 класів. Диференційований підхід у допрофільній підготовці передбачає створення різноманітних умов навчання для гомогенних груп учнів одного класу з урахуванням особливостей їх контингенту. Пристосування (адаптація) навчання до рівнів навчальних досягнень і особливостей розвитку особистісних якостей різних груп учнів сприяє навчанню кожного на рівні його можливостей і здібностей.

Найбільш доступним для масової школи сьогодні є застосування диференціації за рівнем навчально-компетентнісних досягнень учнів, оскільки ці рівні певним чином визначені змістом шкільних програм: початковий, середній, достатній і високий [5, 7-10]. При цьому з критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів, що зазначені у змісті навчальних програм, необхідно вилучити ознаки негативу у сформованості знань і вмінь учнів. Перебування учнів у некомпетентному стані того, хто не справився належним чином із навчальними завданнями породжує, як слушно вказує В. В. Фірсов (засновник моделі рівневої диференціації навчання на основі обов'язкових результатів), комплекс компетентнісної неповноцінності школяра по відношенню до навчання, виключає позитивну мотивацію до успішного навчання, викликає негативне ставлення до предмету, відмову від навчання [6]. Натомість необхідно наповнити критерії оцінювання навчальних досягнень учнів конкретними показниками їх технологічної компетентності: правильності і повноти знань і вмінь учнів, якості виконання навчальних завдань, рівня самостійності, організації праці і сформованості трудових умінь при їх виконанні, дотримання норм часу.

Відповідно до рівнів навчальних досягнень учнів внутрішньо-предметна диференціація передбачає різнорівневі диференційовані програми, що забезпечують різні ступені компетентності [3]: А – програма високого рівня, В – програма достатнього рівня, С – програма середнього рівня і D – програма початкового рівня складності. Диференційовані програми передбачають досягнення певних рівнів компетентності в оволодінні учнями навчальним матеріалом за визначеними критеріями оцінювання навчально-компетентнісних досягнень учнів. Уведення різнорівневих диференційованих програм різного ступеня складності передбачає застосування двох стандартів: для навчання учнів зацікавлених у майбутньому профільному навчанні за технологічним напрямом і стандарту базової обов'язкової загальноосвітньої компетентнісної підготовки (рівень, якого повинен досягти кожен). Опанування всіма учнями одного класу мінімумом компетентнісної технологічної підготовки на рівні мінімальних державних обов'язкових вимог освітніх стандартів і забезпечення можливості надання уваги напрямом, які відповідають нахилам, здібностям і майбутнім життєвим планам щодо профільної підготовки у старшій школі окремих учнів обґрунтовується в сучасній теорії та практиці профільного навчання як м'яка диференціація, що є основою моделювання профільного навчання базовим загальноосвітнім предметам (інваріантний компонент навчального плану школи) [8].

Наступність між програмами А, В, С, D визначається рівнями і критеріями оцінювання навчально-компетентнісних досягнень учнів. Завдання програми D визначаються як базовий стандарт компетентнісної підготовки, якого повинен досягти кожен учень і який повинен бути реально виконуваним. Завдання цієї програми повинен вміти виконувати кожен учень, перш ніж перейти до опрацювання наступної за складністю програми. Програми В, С, D забезпечують рівні компетенції з технологічного навчання, які перевищують рівень мінімально обов'язкового стандарту. Наповнений додатковими варіантами навчальної діяльності змістовий простір цих програм – це зона найближчого розвитку (Л. С. Виготський) учнів, навчання яких здійснюється на індивідуальному максимально доступному рівні компетентнісної складності, що реалізує розвиваючу функцію учіння (Л. В. Занков).

Перелік використаної літератури

1. Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия. Версия 2007 года. www.KM.ru.

2. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51-55.
3. Гузик Н. П. Обучение органической химии. – М., 1988.
4. Державний стандарт освітньої галузі «Технологія» // Трудова підготовка в закладах освіти. – № 4. – 2003. – С. 4-7.
5. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів: Трудове навчання 5-12 класи. – К., 2005.
6. Фирсов В. В. Дифференциация обучения на основе обязательных результатов обучения. – М., 1994.
7. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. – 2003. – № 22. – С. 58-64.
8. Шиян Н.І. Змістові й організаційно-управлінські аспекти функціонування загальноосвітньої школи сільської місцевості на основі індивідуального вибору школярем рівня вивчення предмету // Профільне навчання: досвід упровадження, інноваційні технології. –Полтава, 2008. – С. 8-10.

УДК 378.013:6

ПЕДАГОГІЧНЕ ОБґРУНТУВАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Ляшенко Світлана Валеріївна

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Анотація. У статті розглядаються особливості забезпечення дієвості принципів технологічної освіти через впровадження в практику їх головних нормативних вимог у вигляді системи правил освітньої діяльності, які розкривають порядок дій, висувають пропозиції та дають підказки в ситуаціях вибору. Аналізуються шляхи набуття компетентності через усвідомлення загальних принципів технологічної освіти, закладених у них правил, які є типовими для вирішення більшості освітніх завдань і навчальних ситуацій.

Ключові слова: технологічна освіта, принципи, правила освітньої діяльності, педагогічна компетентність.

Сутність і перспективність технологічної освіти визначаються принципами (від лат. *principium* – першооснова), запровадження яких забезпечує реалізацію сучасних вимог до загальної середньої освіти та технологічної підготовки учнів. У Концепції технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України під «принципом» розуміється фундаментальне вихідне положення, що впливає зі стійких тенденцій, закономірностей існування і розвитку конкретної педагогічної системи [1]. Виконання принципів технологічної освіти забезпечує її ефективність, оскільки їх вихідні положення ґрунтуються на сталих стійких зв'язках між суспільно значущими складовими освіти – її метою, змістом, процесом і результатом. Автор створення першої цілісної системи принципів навчання Я.А. Коменський називав їх основоположними, на засадах яких будується навчальний процес [2]. В принципах технологічної освіти опосередковано віддзеркалюються сутність та основні вимоги закономірностей процесу освіти, які слід розуміти як конкретні рекомендації щодо шляхів досягнення цілей технологічної освіти.